

Т.Ю. Костіна, старш. викладач
Карпатський інститут підприємництва ВНЗ «Відкритий
міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ **ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ**

Постановка проблеми. Нині в Україні формуються основні засади розвитку сільського господарства шляхом реалізації Загальнодержавної комплексної програми розвитку українського села на період до 2015 року та розробки Загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року. При цьому особлива увага приділяється визначенню місця та ролі малих і середніх форм господарювання на селі. У зв'язку із зазначеним особливою гостротою набувають проблеми розвитку фермерських господарств України, насамперед, їх інвестиційного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням інвестиційної привабливості займалися такі науковці, як: Н.В. Коваленко [5], В.М. Хобта [10], О.Є. Кузьмін [11] та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових розробок стосовно зазначеної проблематики, на нашу думку, залишається чимало невирішених питань щодо підвищення інвестиційної привабливості, зокрема, фермерських господарств.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування шляхів підвищення інвестиційної привабливості фермерських господарств.

Виклад основного матеріалу досліджень. Для обґрунтованого здійснення оцінки інвестиційної привабливості фермерських господарств потрібно передусім визначити сутність цього терміна.

Тлумачення поняття «інвестиційна привабливість підприємства» подається у багатьох наукових працях [2; 3]. Найбільш вичерпне визначення цього терміна викладене у роботі [6], де під інвестиційною привабливістю підприємства слід розуміти таку його інтегральну характеристику, яка дає змогу оцінити перспективність його розвитку, рівень його конкурентоспроможності, платоспроможності та фінансової стійкості, ефективність використання активів та їх ліквідність, стан менеджменту та гудвіл, досконалість стратегічної спрямованості, ступінь інвестиційної ризикованості впровадження на ньому проектів, їх соціальну значимість та екологічний вплив на середовище. Проте ми вважаємо, що у

вужькому розумінні інвестиційну привабливість фермерського господарства можна охарактеризувати як доцільність вкладення в нього вільних грошових коштів.

На завершенні першого десятиліття нового тисячоліття в Україні господарську діяльність здійснювало близько 42 тис. фермерських господарств, у користуванні яких знаходилося 4,3 млн га землі. Таким чином, у середньому на господарство припадало 103 га сільськогосподарських угідь.

Скорочення чисельності фермерських господарств та їх працівників за період 2009-2012 рр. пов'язано, насамперед, з їх укрупненням, зміною форми господарювання, застосуванням інноваційних технологій, а також наслідками світової фінансової кризи.

Незважаючи на порівняно невеликі розміри, частка фермерських господарств у валовій продукції сільського господарства становить 5 %, або понад 5 млрд грн. А тому не дивно, що інвестування фермерських господарств має тенденцію до зростання: протягом останніх п'яти років обсяги інвестицій досягли 3,2 млрд грн [7].

Здебільшого інвестиції фермерських господарств спрямовуються на придбання технічних засобів, технологічне переоснащення і капітальне будівництво. Проте питомі обсяги інвестицій фермерських господарств істотно різняться. Так, капітальні витрати на придбання технічних засобів і технологічне переоснащення у 2012 р. порівняно з 2002 р. зросли більш ніж у 24 рази і досягли 550 млн грн. Зазначені тенденції динаміки і структурних зрушень інвестицій фермерських господарств пов'язані зі збільшенням обсягів державної підтримки, розвитком дорадництва та джерел інформації, а також поглибленням їх спеціалізації.

Інтеграція України у світовий економічний простір, економічні перетворення у країні, а також домінування в аграрному комплексі великих агропромислових формувань і зростаюча конкуренція обумовили закономірний процес вибору фермерами найбільш ефективних напрямів діяльності та впровадження новітніх технологій ведення виробництва. Це привело до збільшення інвестицій фермерських господарств в інновації.

Згідно із проведеними нами розрахунками, потреба фермерських господарств у технічних засобах і обладнанні сягає близько 443 тис. грн на одне господарство, або 600 тис. грн на 100 га, що більш, ніж ушестеро перевищує сучасний рівень забезпеченості ними.

Забезпечити цю потребу за власні кошти та позики фермери не зможуть, що без залучення інвестицій вже у середньостроковій перспективі може призвести до припинення діяльності багатьох господарств.

Наприклад, площа сільськогосподарських угідь середнього фермерського господарства США у 1999 р. становила близько 95 га, що відповідає площі середнього сучасного фермерського господарства України. Розміри прямої державної підтримки фермерських господарств США на той час сягали більше \$ 21 млрд, або майже \$ 10 тис. на господарство у рік, а в перерахунку на українську грошову одиницю по сучасному курсу валют – понад 80 тис. грн, що майже на 500 грн/га перевищує сучасний аналогічний показник в Україні [7].

Згідно з проведеними нами дослідженнями інвестиції фермерських господарств доцільно концентрувати на:

- оновлення технічного парку й придбання новітнього обладнання;
- впровадження інноваційних технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- реалізація інвестиційних проектів із придбання сільськогосподарської техніки – комбайнів, тракторів, автомобілів, сівалок та іншої техніки, будівництва сімейних молочних та інших ферм тощо;
- спрямування частини інвестицій на розвиток технологічної та виробничої інфраструктури, насамперед у будівництво об'єктів для приймання, доробки та зберігання сільськогосподарської продукції, а також розвиток добровільних об'єднань фермерських господарств.

Маючи дані про рівень інвестиційної привабливості підприємств, банківські установи можуть заздалегідь визначати пріоритетні напрями вкладання своїх активів, проводити кредитування насамперед тих підприємств, які належать до групи найбільш інвестиційно привабливих галузей і, отже, забезпечувати найвищу прибутковість та найменшу ризикованість результатів своєї діяльності.

Лише правильна оцінка інвестиційної привабливості підприємств забезпечить прийняття відповідних управлінських рішень щодо пошуку та використання напрямів її підвищення. Методики для визначення інвестиційної привабливості фермерських господарств мають свої переваги та недоліки. Тому необхідно виліпити ключові чинники, що впливають на привабливість господарств для потенційних інвесторів. До них можна віднести показники діяльності, що характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання. Також необхідно для кожного з таких показників визначити резерви та ступінь їх впливу на інвестиційну привабливість підприємства, що дозволить визначити загальні наслідки при використанні потенціалу кожного з показників. За результатами такого аналізу можна буде виділити напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства, згідно зі ступенем впливу кожного чинника на її загальний рівень.

Таким чином, можна сказати, що сучасний стан економіки нашої держави не є привабливим для іноземних інвесторів, оскільки відсутні належні умови для здійснення капіталовкладень у фермерські господарства. У міжнародних рейтингах Україна займає низькі позиції, але, незважаючи на це, українські господарства розглядаються інвесторами як вигідні напрями вкладення фінансових ресурсів. Інвестиційна привабливість та, відповідно, шляхи її підвищення залежать від багатьох чинників. Тобто для підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємств України необхідно визначити ключові чинники, що будуть характеризувати їх загальний фінансовий стан, та детально проробити шляхи їх використання. Раціональний підхід до вирішення цих задач і контроль за ним забезпечить українським підприємствам сталий розвиток та позитивно вплине на економіку країни, що дозволить підвищити соціально-економічний рівень життя населення.

Висновки. В результаті дослідження обраної тематики було проаналізовано поняття «інвестиційна привабливість», оскільки на сьогоднішній день не існує єдиного універсального визначення цього терміну. Нами сформовано сутність інвестиційної привабливості фермерського господарства як доцільність вкладення в нього вільних грошових коштів.

Також визначено фактори безпосереднього впливу на інвестиційну привабливість фермерських господарств, найвпливовішими з яких виявилися стан майна та фінансових ресурсів господарства. Покращення показників цих факторів позитивно вплине на інвестиційну привабливість фермерських господарств та приток інвестицій в цілому.

Отже, для підвищення інвестиційної привабливості фермерських господарств в середньо і довгостроковій перспективі необхідно забезпечити розвиток в наступних основних напрямках: збільшення обсягів прямого інвестування фермерських господарств за рахунок власних коштів і позик; гарантування сплати інвестиційних кредитів фермерськими господарствами, у т.ч. й за лізинг високопродуктивних порід тварин, а також новітніх машин та обладнання; дотації на впровадження новацій у сільськогосподарському виробництві, екологічно чистої продукції; фінансова підтримка наукових досліджень та їх впровадження у господарствах агробізнесу.

Бібліографічний список: 1. Внутрішньоекономічний механізм підприємства: принципи і методи розроблення внутрішньогосподарських планів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://readbookz.com/book/107/2547.html>>. 2. Економічна енциклопедія: у 3 т. / редкол.:

С.В. Мочерний (відпов. ред.) та ін. – К.: Академія, – 2000. – Т. 1. – 864 с.

3. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / за ред. Р. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.

4. Про фермерське господарство: Закон України № 45 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – ст. 363.

5. Коваленко Н.В. Аналіз привабливості інвестиційного проекту з урахуванням балансу інтересів суб'єктів інвестиційного процесу / Н.В. Коваленко, М.М. Мархайчук // Вісник економічної науки України. – 2013. – № 1. – С. 51-55.

6. Коломойцев В.Е. Універсальний словник економічних термінів: інвестування, конкуренція, менеджмент, маркетинг, підприємництво: навч. посібник / В.Е. Коломойцев. – К.: Молодь, 2000. – 383 с.

7. Кропивко М. Фермерські реалії / М. Кропивко // Агробізнес сьогодні. – 2012. – № 9 (232). – С. 47-55.

8. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затв. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству від 23 лютого 1998 р. № 22 // Про приватизацію: держ. інформ. бюл. – 1998. – № 7.

9. Методичні рекомендації по підготовці інвестиційних проектів, до реалізації яких залучаються іноземні інвестори” (Протокол № 7/16 від 19 грудня 1994 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loga.gov.ua/ter/tpr/pocluga/docs/>

10. Хобта В.М. Формування та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / В.М. Хобта, А.В. Мешков // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Сер.: Економічна / за заг. ред. д-ра екон. наук В.В. Дем'яньєва. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ». – Вип. 37-3. – 2009. – С. 118-125.

11. Інвестиційна та інноваційна діяльність: монографія / О.Є. Кузьмін, С.В. Князь, Н.В. Тувакова та ін.; за наук. ред. О.Є. Кузьміна. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 233 с.

Костина Т.Ю. Инвестиционная привлекательность фермерских хозяйств в Украине. В статье рассмотрены подходы к определению сущности понятия «инвестиционная привлекательность предприятий». Проанализированы факторы, которые влияют на формирование инвестиционной привлекательности, и указаны основные подходы к их оценке в фермерских хозяйствах Украины.

Kostina T. Investment attractiveness of farms in Ukraine. In the article it is examined the approaches to determination of the essence of the term «investment attractiveness of the enterprises». It is analyzed factors that affect on the formation of investment attractiveness of the enterprises and shown the main approaches to the assessment of agricultural enterprises of Ukraine.